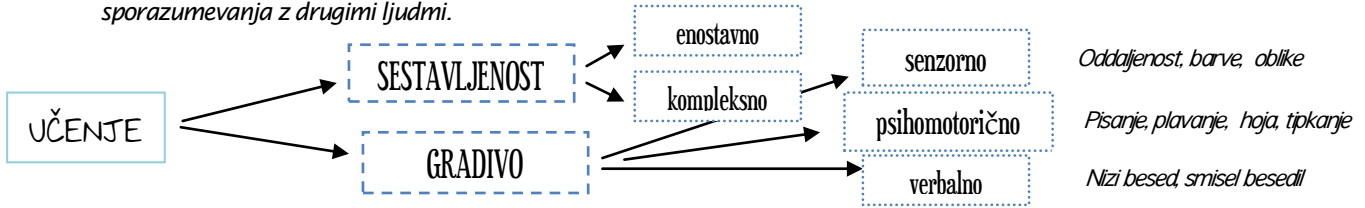

UČENJE

Definicija: Učenje je proces spreminjanja znanja ali vedenja zaradi individualnih izkušenj ob interakciji med človekom in njegovim okoljem z razmeroma trajnim učinkom. Z učenjem se trajno spreminjata predvsem človekova osebnost in dejavnost. Učimo se zaznavanja svojega okolja, obvladovanja gibanja, reševanja problemov, čustvenega doživljanja, obvladovanja in izražanja, prepoznavanja in zadovoljevanja naših potreb, sporazumevanja z drugimi ljudmi.

Učenje v ožjem smislu – osvajanje gradiva, pridobivanje dejavnosti

Ohranjanje gradiva – spomin

Obnavljanje gradiva, kjer ločimo:

Aktivno obnavljanje/priklic: nekaj prebereš in skušaš to obnoviti

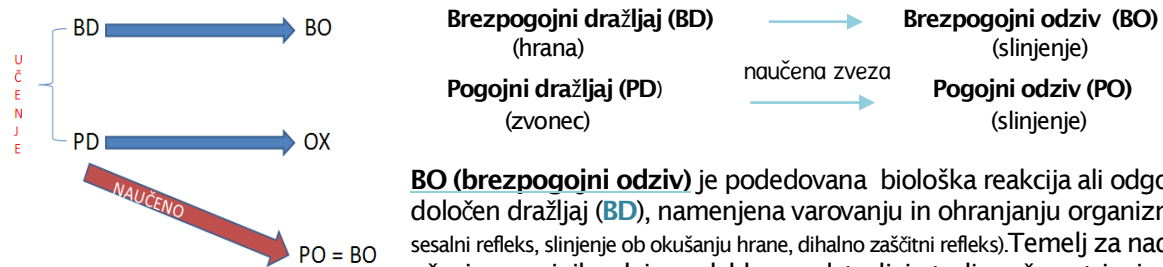
Prepoznavanje gradiva: prepoznaš gradivo, ki si ga že znal

Prihranek pri času: nekaj nekoč že znaš in ko se ponovno učiš, se tega prej naučiš

Oblike učenja

KLASIČNO POGOJEVANJE je enostavna oblika učenja, za katero je značilno, da se organizem nauči neobičajnih in avtomatiziranih odzivov na nevtralne dražljaje, zato ker sta bila določen odziv in določen dražljaj večkrat povezana. Pri tem učenju se postopno razvije naučen pogojni odziv (podoben brezpojnejemu) na pogojni dražljaj, ki sam po sebi ne izzove takšne reakcije, ampak šele po večkratnem skupnem delovanju PD in BD, ki izzove ne naučen BO. Poteka tudi pri nižje razvitih živalih, z to obliko učenja lahko razložimo mnoge oblike vedenja pri človeku: čustvene odzive, fobije.

Ivan Pavlov: raziskoval prebavne procese pri psih (zvok + hrana)

BO (brezpogojni odziv) je podedovana biološka reakcija ali odgovor na določen dražljaj (BD), namenjena varovanju in ohranjanju organizma (npr. sesalni refleks, slinjenje ob okušanju hrane, dihalno zaščitni refleks). Temelj za nadaljnje učenje pogojnih odzivov lahko predstavljajo tudi močno utrjeni pogojni odzivi.

PO (pogojni odziv) je naučena reakcija na nevtralen dražljaj, ki sam po sebi ne izzove takšnega odziva, med učenjem, pa postane pogojni dražljaj (PD). Razvija se postopno, če BD in PD večkrat delujeta skupaj (*princip stičnosti*), odzivi so pa spontani, **avtomatizirani**.

IP Ugašanje (prenehanje) je slabljenje in prenehanje PO če ga ne utrjujemo več z BD.

Spontana utrditev čeprav je PO ugasnil, se po določenem času sam os sebe spet pojavi, ne da bi vmes potekalo učenje (*ozdravljeni alkoholiki – kozarček alkohola → nezadržna želja po opijanju*)

IP Generalizacija (posploševanje PO) pomeni, da s pogojnim odzivom reagiramo tudi na dražljaje, ki so podobni pogojnemu (*pes Pavlova se je slinil tudi na zvoke podobne PD*)

Diferenciacija je razlikovanje PD od podobnih, nastane pa, če dosledno utrjujemo en sam določen dražljaj, vseh preostalih podobnih pa ne (*dresura cirkuških živali*)

PO višjega reda se razvijejo iz utrjenega pogojnega odziva (*psi, ki so se naučili slinjenja na zvok, so se naučili tudi slinjenja na luč, ko se je le ta vedno pojavljala ob zvoku*); predsodki do manjšin

***Notranja in zunanja inhibicija** nek nevtralen dražljaj zmoti ali prekine pogojevanje

INSTRUMENTALNO POGOJEVANJE (Thorndike, Skinner): *behavioristična teorija učenja - enostavno učenje, pri katerem se spremeni verjetnost pojavljanja vedenja (odziva, reakcije) glede na posledice, ki jih to vedenje prinaša (ugodne posledice → vedenje se utrdi).*

Operantno vedenje ni pasivno (refleksno, samodejno) izzvano z določenim dražljajem kot pri klasičnem pogojevanju ampak je aktiven odgovor organizma na lastno notranje stanje.

Instrumentalni/operantni odziv je tisti, ki zagotavlja delovanje dražljajev s prijetnim učinkom ali pa preprečuje delovanje dražljajev z neprijetnim učinkom (princip utrditve).

Pri tej obliki učenja se vedenje le povezuje z določenim dražljajem, miselnih procesov skoraj ni, poteka pri živalih in ljudeh, z njim se učimo **hotenih**, voljnih dejanj.

E. Lee Thorndike: zakon učinka

Eksperiment z lačno mačko; učimo se po principu **poskusov in napak**, verjetnost vedenja se povečuje, če so posledice ugodne in se zmanjšuje če niso.

B. Frederic Skinner

Raziskoval je učenje z IP pri živalih, preučeval vpliv spreminjanja posledic vedenja na pogostost tega vedenja. (*lačna žival v zaboju - »Skinnerjeve škatle«*)

Utrjevanje ali kaznovanje

Utrjevala/ojačevalci so dogodki ali dražljaji, ki povečajo verjetnost določenega vedenja.

- ↳ **Pozitivna utrjevala/nagrade:** dražljaji, ki povečujejo verjetnost vedenja, ki mu sledijo (*hrana za živali, dobre ocene, povečanje plače za prizadevanja v službi*)
- ↳ **Negativna utrjevala** (PRED VEDENJEM) so neprijetni dražljaji, s katerimi se utrjuje tisto vedenje, ki jih odstrani, zmanjša ali prepreči (*da nebi dobili sončnih opeklin ostanemo v senci ter se zaščitimo z ustreznim faktorjem*) → *preprečujemo dražljaj!*

Kazen je neprijeten dražljaj ali dogodek, ki sledi nekemu vedenju in tako zmanjšuje verjetnost njegovega pojavljanja.

Diskriminativni (razlikovalni) dražljaj je signal za določeno vedenje, saj naučenemu odzivu vedno sledi utrjevalo ali kazen (*zelena luč pomeni varno prečkanje ceste, rdeča opozarja na neugodne posledice takšnega dejanja*)

Postopno izoblikovanje vedenja ali postopno približevanje je način uporabe IP za učenje kompleksnejšega vedenja, tako da se postopno približujemo zaželenemu odzivu. (*majhnega otroka pohvalimo že, ko si z rokavčki upa v globljo vodo*).

Z instrumentalnim pogojevanjem se lahko naučimo nadzirati avtonomne reakcije (biološka povratna zveza), uporabno je pri vzgoji majhnih otrok, treniranju živali, z njim lahko vplivamo na oblikovanje stališč, na čustveni razvoj, uporabno tudi v prevzgoji obsojenih.

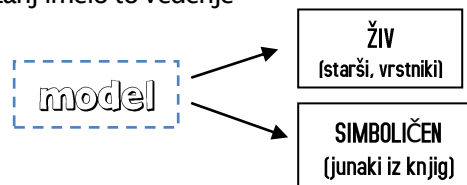
MODELNO UČENJE (A. Bandura) *socialno kognitivna teorija* (poudarja reakcije med posameznikom in okoljem), pojavlja se zelo zgodaj, lutka Bobo – agresivno vedenje pri otrocih, eksperiment (**učb 4L, 84**); **učenje novega vedenja le z opazovanjem modela, brez poskusov in vaj ter brez neposredne nagrade;**

Izpostavitev
↓
Usvojitev
↓
Sprejetje

- 1.) **POZORNOST:** Učenec zaznava vedenje modela: nanj je pozoren, če ta dovolj izstopa
- 2.) **ZAPOMNITEV:** informacije o določenem vedenju se shranijo v dolgotrajni spomin
- 3.) **Učenec se tega vedenja nauči + IZVAJA:** vedenje ki si ga je učenec zapomnil vadi (*tudi na miselni ravni*) To je v veliki meri odvisno od njegovih *sposobnosti*.
- 4.) **Učenec vedenje sprejme za svoje:** ga odobrava in ga je pripravljen posnemati → **MOTIVACIJA** pomembno je učenčevo pričakovanje posledic, ki bi ga zanj imelo to vedenje

Dejavniki, ki vplivajo na posnemanje modela:

- ♦ posledice, ki jih ima za model njegovo vedenje
- ♦ osebnostne lastnosti modela (*privlačnost, podobnost učencu po zunanosti, spolu...*)
- ♦ opaznost vedenja modela (*izstopajoče vedenje*)
- ♦ učenčeve lastnosti (*če je učenec dovolj nagraden za vedenje, če je v množici ljudi, če je čustveno vznemirljen, če nima samozaupanja...*)

Z modelnim učenjem se učimo agresivnosti pa tudi prosocialnega vedenja, humanosti, ljubeznivosti, govora, čustvenih odzivov v različnih okoliščinah, soočanja s stresom, obvladovanje samega sebe, sestavljenih miselnih in motoričnih dejavnosti, spretnosti, pa tudi kompleksnih dejavnosti (npr. pilotiranje, kirurške operacije). Okolje pri tem učenju služi kot vir modelov, vedenja, ki se ga lahko naučimo, vendar je od posameznika odvisno ali bo to vedenje posnemal. Način, kako vidi svet, je odvisen od kognitivnih procesov: mišljenja, pričakovanja (*da bo za to vedenje nagraden*), vrednot, zaupanja vase.

UČENJE Z VPOGLEDOM (w. Köhler) *kognitivna teorija* (bistvo učenja je v človekovi sposobnosti, da vsi svet miselno predstavlja in v mislih operira s temi predstavami), *eksperimenti s opicami* (**učb 4L, 87**) **Značilna nenadna rešitev po opazovanju problema (uvid situacije), ki jo lahko obnovimo (priklic) tudi pri naslednjih takšnih ali le podobnih problemih (hitro, brez odvečnih gibov). Prihaja tudi do učnega prenosa (transfera) na podobne situacije.** + RAZUMEVANJE!

→ **sestavljen način učenja**, značilen je za višje razvite sesalce (šimpanze in človeka). Pri ljudeh se ta način pojavlja med prvim in drugim letom, vendar ne ostane na konkretni ravni kot pri opicah ampak se razvije na abstraktno raven (*ni nujno da so vsi elementi vidni*). Rešujemo probleme, ki so podani s simboli (številke, besede, črke, slike), samostojno povezujemo naučene zakonitosti in pojme v zakonitosti višjega razreda in tako rešimo problemsko situacijo.

Učenje z vpogledom je povezano z mišljenjem in pomnjenjem, v dveh stopnjah:

- ♦ reševanje problema in nenadna rešitev
- ♦ shranjevanje rešitve v spomin in priklic v podobnih situacijah